ГОДИНА XI. На Цетињу, у Недјељу 23. Маја 1882. БРОЈ 21.

Излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

ЦЕТИЊЕ, 22. Маја.

Није лако разабрати се у каотичној збрци вијести које нам стижу из *Мисира* и које се сваки час мијењају као слике у калејдоскопу.

Толико је само извјесно, да се та земља налази у неправилном стању, које је већ заоштрено до критичнога положаја.

Колико се иначе провидјети могу ствари у Мисиру, може се рећи, да је цијелом нереду крив Араби-паша, али кривица његова освештава се оним циљевима, за којима он тежи и које нијесу ни најмање неоправдане.

Араби-паша иде очевидно за тијем, да успостави независност своје богате отаџбине. У томе су уз њега и иду му на руку сви главари мисирски и велика већина војске мисирске са официрима, а противни су му сви остали: и малодушни кедив и султан и све силе јевропске.

Да је Араби-паша заузет за независност своје отаџбине, види се најјасније по томе, што не допушта ни на који начин страну интервенцију у Мисирске ствари. Још прије но што је стигла инглешко-француска флота под Мисир, Араби-паша учинио је измирење са кедивом. Истина да је ово измирење било гола комедија, али је ипак тијем Араби-паша показао, да је вољан сва средства употребити, само да се отклони страна интервенција. Када је ипак инглешко-француска ескадра ушла у пристан александријски, Араби-паша уложио је у име владе мисирске протест против тога, и захтијевао је, да се страна флота с мјеста удали искрај обала мисирскијех, ако се хоће да се даље воде о мисирском питању преговори са великијема силама. Почем ове послѣдње нијесу хтјеле да се осврћу на протестације Араби-паше, то је овај доиста не само прекинуо све преговоре са страницама заступницима, него је као војни министар издао наредбу, да се војска мисирска дигне на ноге и да се учине све припреме које су нужне за одбијање стране интервенције, дакле за рат.

Иза тога заступници западнијех силa управили су на министре мисирске ултиматум, који је доиста јединствен у свом роду и о којем се једва говорати може без велике ироније. У том ултиматуму тражиле су Инглешка и Француска од владе мисирске, да одступи, а Араби-паша да пође у заточење. Разумије се да Араби-паша није могао пристати на ово захтијевање, прво за то што није могао одобрити уплетање великијех силa у мисирске ствари чак до тога степена да они могу и министарства мијењати, а друго из са свијем природнога разлога што нико сама себе не ће осуђивати на прогон и заточење, најмање пак један министар који је у власти. Ултиматум француско-инглешки прошао је на празно, јер што се у њему тражило, то се није постигло. Истина да је Араби-паша, да би кедиву олакшао положај, заједно са друговима својијема поднио оставку, по скупштина главарска заједно с војском захтијевала је категорично да се Араби-паша са цијелим министарством опет успостави и на то је кедив морао пристати. Данас је Араби-паша опет у власти, а Француска и Инглешка нијесу се одважиле, да иза одбијена ултиматума предузму даље кораке, т. ј. да употребе против упорнога мисирскога министарства принудне мјере, по су пошли другим путем предлажући да се за рјешење мисирскога питања састане конференција од великијех силa у Цариграду.

Приједлог тај учинила је Француска, и на њ је пристала и Инглешка уз обећање да ће настојати и код осталијех силa да се тај приједлог усвоји.

Велико је пак питање, хоће ли остале велике силе пристати на тај приједлог. Судећи по свијем знацима чини нам се чисто као да не ће пристати, јер нико не може да увиди разлог за што да се сазива конференција јевропска зарад тога што се ово или оно министарство налази у Мисиру на власти. У томе тек је дежи мисирско питање.

То је по нашијем телеграмима потоња стадија, у којој се налази мисирска ствар. Видјећемо за који дан, како ће се велике силе одазвати на приједлог о сазиву конференције.

Међу тијем врло је занимљиво објашњење, које је сам Араби-паша учинио пред кореспондентом једнога француског листа о положају у Мисиру и које ради бољег оријентисања нашијех читалаца у данашњем мисирском заплету ево овдје доносимо. Араби-паша ово је рекао том дописнику:

„Прије свега протестујем против изасланьа јевропскијех флота у Александрију. Томе није било никаква повода. Инглези и Французи овдје су сигурни као у Лондону или Паризу. Они су се сами могли увјерити, да су сходне заповијести издане и да се још није догодио ниједан атентат против којега лица. Ми се овдје боримо само с унутрашњијема тешкоћама, а те се великијех силa ништа не тичу. Француска и Инглешка имаију исто толико право да кад нас интервинишу, колико и ми да од њих тражимо, да ово или оно министарство задрже или обаде, и да усвоје форму владавине каква је нама по вољи. Мисир хоће да установи либералну владавину, а не хоће никако да се поврати на обичаје пријашњега кедива Исмаила, чији зулум сви још добро памте. Цијели спор води се између кедива и министарства, које је наслоњено на војску и народ. Што та унутрашња криза није досад стишана, томе је криво баш само уплетање великијех силa. Није ли то н. пр. сувише од вашега конзула, када он са свијем хладно од нас тражи, да поднесемо оставке и да удалимо војску од главне вароши? Ја испуњавам једну мисију у Мисиру. Мене народ сматра као сина пророкова; он од нас очекује препорођај отаџбине, којој сам ја срцем и душом одан, и баш да послушам савјете конзула, народ ме не би пустио да се уклоним. За то ја морам одлучно одбити захтјеве великијех силa. Ја и то држим, да је ваш конзуо само форме ради учинио оној корак, јер не могу мислити, да Француска може имати ма и најмањи разлог да се раздражи против нас. Ако дође до рата са силама, то не ће бити моја кривица. Свакако пак живот Јевропљана не ће бити изложен никаквој опасности, докле је мене у Мисиру. Јевропљани, ако буде нужно, добиће на вријеме заповијест, да се уклоне из Мисира. Крв невинога народа не ће потећи у Каиру... Мени ништа лакше не би било него да Кедива силом сметнем с приједстола. Ја бих требао само једну ријеч да речем, и Тефик би пошао трагом својега оца. Ја то нијесам хтио, ја сам га штедио крај свијех његовијех злочинстава, јер сам хтио да останем у границама законитости и да својим сугрђанима претходим добријем примјером. Још један пут вам кажем, пријетње великијех силa неправичне су. Ја ћу остати вјеран својој дужности и опирању им се. Ја добро знам да ту игра и моја глава, али ја се уздам у правичност народа јевропскијех и увјерен сам да ће они зауставити власе своје на једноме путу, на коме их чекају много веће тешкоће, него што су они кадри себи представити. Ја не ћу ни по што узмицати, народ васпијели стоји уза ме."

Ми смо већ један пут опоменули читаоце „Народни Лист", да при саопштавању вијести о кривошијеском отпору не задјева Црну Гору, кад она ничему није крива.

Наша опомена није могла са свијем спријечити излив зле воље, коју је тај лист, можда с вишом инспирацијом, тјерао против Црне Горе у систематичном наваљивању биједа и потвора на њу.

Тако и у потоњем бр. 41. тога листа, међу вијестима о кривошијеском устанку, налази се једна оцјена држава Црне Горе, која такође спада у најнижу категорију заједљивог и злопамјерног клеветања.

Нама ни на ум не пада, да се овдје браним од тијех нисвијех потвора које се саме собом осуђују и на своје творце сјенку срама и стида бацају.

Али, кад је ријеч о Кривошијама, нек је знано „Народноме Листу" и свакоме коме треба, да би смо и ми умјели писати историју устанка кривошијског од његова постанка до данас, и то не по наруџбини ни по туђем казивању, него онако како смо је својим очима са наше висине гледали. А увјеравамо опет исту господу, да смо добро очи отворили и далеко видјели, даље него што се на извјесним мјестима мисли.

Ако „Народни Лист" и они који га инспирују и даље буду тјерали према нама свој писки занат, ми ћемо онда с том историјом на срриједу и са истином по срриједи враћаћемо милo за драго, па ћемо видјети како ће се љуто узмучити сви они, од главара земаљске владе далматинске па до потоњег шегрта и помагача његова, који су тјерали против Црне Горе политику потварања и зацијевања. Дохватићемо се свачеса, а и великом рачунаку од 1869 не ћемо дужни остати, нека за то буде више него увјерен.

Говор дра. Мих. Полита-Десанчића.

По обећању доносимо овдје у цијелости знаменити говор дра. Мих. Полита-Десанчића у сједници угарскога сабора од 5. Маја ов. г., који овако гласи:

Поштовани доме! Има нека изрека, која вели, да велики догађаји своју сјенку напријед бацају. Ако је та изрека истинита, то би се могло рећи, да читав заплет наше монархије са Босном и Херцеговином наговјешћује кризу коначног рјешења великог источног питања. Ако је та криза кадра да потресе одношаје велесила јевропских, то ће тај потрес у првом реду осјетити угарска држава, јер од срећног или несретног рјешења великог источног питања, зависиће и судба Угарске. Према развитку ствари на истоку, ваљало би, да Угарска напре сву своју снагу, да неуђе у заплете на истоку, те да одстрани за времена опасност, која јој прријети од извјесних амбиција наше монархије, које нимало неодговарају интересима Угарске. Према заплетима на истоку, према читавој тој босанској ствари, ваљало би запитати: да ли конча, која нас везује с Аустријом, да ли читав, толико хваљено поравнање од год. 1867, може имати тога смисла, да Угарска подномаже освојачке намјере монархије на истоку, да на себе навлачи непријатељство и мрзост источних народа, да се на послѣтку излаже без нужде опасности великог рата? И зар је да на противу смисао поравнања од г. 1867 тај, да Угарска наслоном на Аустрију јаки дефензивни положај заузме и тиме унутрашње да се консолидује. Ако је ово смисао поравнања од г. 1867, ако је ово основа одношаја Угарске према Аустрији, то се сваки чудити мора, да угарска влада излази пред државни сабор са предлогом, који иште нове и нове грдне жртве за циљеве, које не само да не служе интересима Угарске, већ излажу нашу отаџбину највећим опасностима. Са захтјевом новог кредита за угушење устанка у Босни и Херцеговини свако се у Угарској запитати мора: куда води та несретна босанска ствар? гдје је граница камо се можемо задржати на том клизавом путу? Не чинимо себи илузија. Ми се од шест мјесеци налазимо у правом рату. Како стоји управо тај устанак, то ми не знимо, кати знати можемо, јер вијести које добијамо, врло су тамне. Ми тај устанак можемо само просудити по оној великој справи, коју употребљаваномо за његово угушење. И врло је чудновата ствар, да ми потежемо читав апарат једне велесиле за угушење једног устанка! Није доста да имамо тамо сувезему војску од неких 70.000 људи, него потежемо још и нашу флоту, то у заливу которском мало који дан да се не пуца на усташе. Нема сумње да ће устанак бити угушен — од куд пиша устанка да одоли једној велесили као Аустро-Угарска — ал ко нам јамчи, да се тај устанак не ће обновити и да опет не ћемо морати милионе у милионе трошити за угушење нових устанака, а сви знамо како нам тражено финансије стоје, како се под теретом великих пореза хоћемо већ да срушимо.

А колико ја у посједнутим покрајинама одношаје посматрам, — овдашњи народ прије ће се дати истријебити, него што ће главу Аустрији пригнути. (Посланик Чанади са крајње лијеве довикује: право иха. Весеност са десније.) А док Аустро-Угарска тамошњи народ истријеби, то ће и она бити финанцијално руинирана, необзирући се на то, да могу настати прилике јевропскога значаја, које би могле опасне постати за нашу монархију. Ал питајмо, кад се већ од нас такове грдне жртве захтијевају, кад се великим опасностима излажемо питајмо какву имамо циљеве с том читавом окупацијом? Хоће ли са положајем у Босни и Херцеговини да се нечем доскочи? Је ли то нека превентивна мјера? Или је то увод у неку велику акцију? Речено је било, да ми са посадом Босне и Херцеговине бранимо посјед Хрватске и Далмације.

Но ако се са једном посадом хоће бранити други посјед, то би морали опет сигурност Босне и Херцеговине, заузет Албанију и Маћедонију, на све тако [illegible] Да је такво нешто могао изрећи озбиљан државник — а сви знате ко је тај [illegible] — томе се човјек доста начудити не може. Но то је баш доказ како је [illegible] мислена морала бити политика, која нас је довела у Босну и Херцеговину [illegible] је! врло добро! са средње и крајње [illegible]). Или је окупација Босне и Херцеговине само увод за велику акцију? А[illegible], онда немојмо оклијевати, изрекни [illegible], која можда многима на устнама [illegible], рецимо да хоћемо рат са Русијом. [illegible] наша монархија осјећа у себи снаге да воли рат са Русијом, ако она [illegible] тога евентуалног удара, и ако Угарска [illegible], да је то безопасно подузеће на [illegible] том сагласана да се води рат против Русије, то немојмо оклијевати, негубимо [illegible] и крајеме са угушивањем [illegible] у Херцеговини, већ пођимо против Русије и доводимо ствар на чисто.

Али рат против Русије као да није са свим безопасна ствар. За оно мисле могао бих навести [illegible] класичног свједока, а то је [illegible] поштовани г. мин.-предсједник. Са [illegible] у делегацији рекао, да се на у [illegible] часу свога живота не ће кајати [illegible] за то потпуно прима одговорност [illegible] г. 1877 нијесмо заплели у рат са [illegible]. (Гласови: рекао је баш овдје у сабору.) Даље овдје у сабору је учиниле ту знамениту изреку. Позивајући се

елажем са поштованим г. министром-предсједником и врло се добро опомињем, да у оно доба кад је у овом поштованом дому текла расправа о источном рату, да сам ја одобравајући поступак владе што се није дала завести од шовинистичке струје, г. министру-предсједнику први пут, а можда и послједњи пут — моје повјерење изразио.

Но ако ствар тако стоји да је у оно доба рат са Русијом опасан био, је ли тај рат сада мање опасан? Тада су се Руси могли зауставити пред Плевном, Балкан још прекорачили нијесу, Турска је стајала још у пуној снази. Устанке у Босни и Херцеговини знала је сама угушити, па више и Србију је побјеђивала. Тада је могла бити Турска свакан савезник Аустро-Угарске. К томе долази да је тада на крмилу у Енглеској стајао Биконсфилд, министарство Русији са свим непријатељско, а нама посве пријатељско, које би нас у свему потпомогло. А како данас ствари стоје? Данас је Турска по готово повијетена, из њених развалина подигла се Бугарска и Источна Румелија, данас имамо пред нама двије независне хришћанске краљевине: Румунију и Србију — сва појава да се стари систем истека руши, а нов да из њега постаје коме ми хоћемо да се противимо. Наш стратегичан положај са окупацијом Босне и Херцеговине много је горим постао него прије. Ако сада већ ради угушења устанка само у једном куту земље морамо тамо имати војску од 70.000 војника, то у случају рата са Русијом морали би тамо имати двапут и три пут толико војника. А је ли Енглеска сада тако пријатељски одана према нама као кад је на крмилу био Биконсфилд? Данас на крмилу Енглеске стоји муж, који је баш у обзиру Босне и Херцеговине нашој монархији први повикао: себи руке дјеверe! У случају рата, нека сумње да би министарство Гледстоново одлучно против нас било.

Према тим свима неповољним околностима, је ли можда једино удаље у савез Њемачке? О том савезу дало би се много што шта казати. Већ данас тај савез неизгледа као савез једномишљних фактора, већ као неки вазалски односај. Од каквих послједица тај савез може постати за Угарску, а наиме за мађарски народ, то је лако предвидјети. Но кад се говори о савезу са Њемачком не треба заборавити на негдашње тијесно пријатељство Њемачке и Русије, не треба заборавити да се некад говорило у Берлину: да су интереси Њемачке на горњем Дунаву истозетни са интересима Русије на доњем Дунаву. То је било у доба кад је Аустро-Угарска нагињала Русији и кад је гроф Андраши био у ћилуку у Петрограду и Москви. А то наглашење заједничких интереса Њемачке и Русије није могло друго значити до пријетња да би се Њемачка и Русија могла споразумјети о двоби Аустро-Угарске. Но кад искреност савеза Њемачке не би могла подпадати никаквој сумњи, Русија би се за изгубљен савез Њемачке могла свагда тјешити са савезом Француске.

Рат са Русијом био би од таког замашаја, да му се послједице предвидјети не дају. Рат такав потресао би мир Јевропе, а је ли нама од потребе, да за оно, што се каже „мало Херцеговине“ изазовемо опет велики рат. Угарска бар морала би се из свију сила упети, да такав рат предуприједи, јер нама је нужан мир и прије свега мир, па не би ваљало да се ради Босне и Херцеговине излажемо опасностима великога рата. Угарска је била одмах из почетка противна окупацији, и сад видимо, да смо у том био право имала. Кад нас та злосретна босанска ствар већ до сада толико милиона стоји, шта би тек било, кад би се ради тих провинција у какав велики рат упустили? Сада већ стење земља под несносним теретима, за кратко вријеме натоварасмо народу ради Босне и Херцеговине много и много милиона, а овамо оскуђевамо и за најнужније наше ствари. (Тако је! Тако је! са скрајње љевице.) Хоћемо ли и даље тако ићи, хоћемо ли народ до очајања да доведемо, само зато, да извјесне освајачке намјере наше монархије потпомажемо, — намјере, које су у осталом са свим неизведиве, а по Угарску од најмање користи бити могу. Хоћемо ли напослијетку са Босном и Херцеговином без нужде на се примити све опасности једног великог рата? Ако је са побједама наше војске, ако је са угушењем великога дијела устанка, части за доста учињено, то оставимо те покрајине, које нам никакове користи не носе, него нашу финанцијалну снагу исцрпљују, у омразу нас стављају са читавим истоком (Тако је! с љевице) и на послијетку нас излажу опасности великог рата. Наша монархија, а у првом реду Угарска, кадраје другим начином своје интересе на балканском полуострву заступати, него тим, што навлачи на себе омразу свију источних народа.

Ако се ради о томе, да се утиш руски на балканском полуострву паралише, то би управо наша монархија морала подражавати примјер Русије. Морала би се наштити да задобије пријатељство тамошњих народа, а не да заузме према њему најнепријатељскији положај. На берлинском конгресу мислило се, да ће Аустро-Угарска моралним средствима знати створити протутежу утиљу руском на балканском полуострву. Бугари су некако били предати руском утиљу, а у обзиру Срба, мислило се, да ће Аустро-Угарска знати у истој мјери, као Русија код Бугара свој утиљ оживотворити. Но што је радила Аустро-Угарска? Одмах из почетка заузела је најнеповољнији положај у посједнутим покрајинама. Мјесто да се ослањала на онај живаљ, који је најважнији у Босни и Херцеговини, мјесто да је тражила његово пријатељство, наша монархија заузела је најнепријатељскији положај према свему, што је српско. Ослонила се на мајушни дио католика, Турцима је ласкала, а Србе је формално гонила. У Босни и Херцеговини управо и нема другог народа до српског, само што је подијељен на три вјере. Мухамедланци ма да незнаду турски говорити, већ чисто српски говоре, као ма који Србин у Бачкој и Банату, зову се Турци и поносе се тим именом; католике рекламују за Хрвате, но Срби источне вјере, зову се од вајкада Србима и хоће као такови да остану. Но не би човјек вјеровао да је аустријској управи у Босни и Херцеговини и само име српско зазорно. Од скоро пет стотина година под Турцима, Срби су слободно употребљавали своје народно име. Под аустријском управом име српско има значај велеиздајнички, значи нагињање к Србији и Црној Гори. Са великом страшћу прогања се и само име српско. То тако далеко иде, да човјек уман то себи ни представити не може. Рећи ћу само један примјер. (Чујмо! Чујмо!) Под Турцима слободни су стојали надписи над српским вјероисповједним школама са ознаком „српска школа“. Аустријској управи тај надпис био је зазоран. Са неком помпом, уз интервенцију политичне власти скидани су ти надписи и стављени мјесто њих „грчко-источна вјероисповједна школа“. Непријатељство према свему оном, што је српско, вуче се као црвена нит кроз читаву администрацију аустријску у Босни и Херцеговини. Тамошњи народ, који је мислио, да аустријска окупација значи неко ослобођење, насоро се увјерио, да је цивилизована владавина аустријска много гора него турска. Било би лудо, нитовати доме, нарећати све несретности аустријске администрације у Босни и Херцеговини.

Али има једно питање, поштовани доме! о ком се може рећи, да ако Аустрија није себе осјећала кадром то питање ријешити, да онда призната циљ берлинског мандата да се у Босни и Херцеговини уређени, цивилизовани односаји створе, никаквог смисла нема. А то је питање аграрно, земљишно питање. Наскоро послије окупације имао сам прилике у овом поштованом дому разложити аграрно питање у Босни и Херцеговини. Ја сам тада казао, да је ово питање најважније, тако рећи горуће питање за Босну и Херцеговину, јер без ријешења овог питања не може бити говора о каквој уређеној администрацији. Тамо гдје у слијед аграрних односаја нема устројених сеоских општина, тамо о уређеној администрацији којој би основ уређење општина било, не може бити говора. Било би сувише дуго, аграрно питање Босне и Херцеговине разлагати. Кад сам г. 1879 о том питању овдје говорио, разложио сам постанак и развитак узурпације, што су се спахилуци у читлуке претворили или да се према бившим аграрним односајима Угарске изразим: што су урбаријална селишта претворена у алодијална, контрактуална, те из урбаријалног односаја постао закупнички односај. Према томе могао сам се чудити што је у предпослиједњој делегацији заједнички министар финанција и босански министар г. Слави рекао, да незадовољству у Босни и Херцеговини не могу бити узроци аграрни односаји, јер да слични закупнички односаји постоје и у Далмацији и у Италији. Истина постоје тамо, постоје и у многим другим земљама, па постоје и у Угарској, само што непостоје у слијед узурпације. Да бих ту узурпацију боље појмљиву учинио, ја ћу у кратко ту ствар према бившим аграрним односајима Угарске представити.

Замислимо себи да су спахије угарске имале много урбаријалних, а мало или нимало алодијалних земљишта, и да су у слијед ратова осиромашили, те да им приход од урбаријалних земаља није био довољан и пошто нијесу смјели од ауторитета краљевог своје сопствене сељаке лишити од урбаријалних сесија, они почеше сувједне сељаке оружјем, силом, привидним уговорима натјеривати да ступе у контрактуални или закупнички односај према њима, давајући им сјеме за земљу и заштиту од насиља рецимо бочкорошких нежеша, но при свем том остављајући нетакнутим односај урбаријални према свом спахији, тако да би у слијед тога узурпираног односаја, сељак могао давати једном спахији у слијед урбаријалног односаја десетак, а у слијед закупничког односаја другом спахији трећину. Напослијетку кад би влада у обзиру десетка одштетила спахије за десетак урбаријалних селишта, и десетак за државни порез узела, те сељаци тако на послијетку од урбаријалста постали прости закупници, без да им даље трага урбаријалном односају — шта би рекао сељак у Угарској, би ли се он задовољио са тим односајем? Ја сам увјерен да би сељак у Угарској, исто тако као и онај у Босни и Херцеговини искао оружаном руком регулисање аграрних односаја, а свакe владе најсветија би дужност била, растерећење земље спровести праведном одштетом спахија и придјељењем у властништво истог дијела земље сељацима. У Босни и Херцеговини постао је закупнички односај из узурпације и баш због тога не може бити предмет приватног, већ јавног права, и зато растерећење земље на сваки начин би било оправдано. Но ако наша монархија нема новаца да земљишно распоређење спроведе, то будимо искрени и рецимо да је то узрок што се аграрно питање у Босни и Херцеговини не ријешава, а немојмо забашуривати ствар тиме, што кажемо да су односаји аграрни у Босни и Херцеговини нарави приватног права. Бугарска и Србија, ова послиједња у ново задобивеним дјеловима, већ су почеле ријешавати аграрно питање, које је тамо истовјетно нарави као и у Босни и Херцеговини, те га нијесу схватиле као питање приватног, већ питање јавног права. Но ако ми аграрно питање у Босни и Херцеговини не можемо или нећемо да ријешимо — а ја сам увјерен да Угарска на ту циљ не би хтјела ниједне паре жртвовати — то би већ овај један једини узрок био довољан да те покрајине оставимо. Зар ћемо ми те покрајине свеједнако у обеадном ставу држати? А док се аграрно питање не ријеши, мора бити свеједнако устанака као под Турцима. Овај је положај за нас несносан. (Тако је! с љевице.)

Но и у другом обзиру наш је положај у заједнутим покрајинама такав, да се згрозити морамо. Јевропа је повјерила нашој монархији мандат, да у Босни и Херцеговини створимо уређене, цивилизоване односаје, ми не само да нијесмо то створили, него горе газдујемо него Турци. Крвавом управом, прогањањем тамошњег народа и на послијетку неоправданом наредбом о војачењу изазваемо устанак. Сада мјесто цивилизованих односаја, ми видимо рат на истребљење: преко паљевина и рушевина, преко мртвих лешина корача аустријска војска, да угуши устанак. Ако је и стотинити дио истинит од онога, што биоградске, ал не само биоградске, него и енглеске и друге новине о начину вођења тога рата пишу, то је онда заиста нешто, што мраст мора произвести против наше монархије, и Угарска, а посебице мађарски народ увлачи се у ту мраст, ма да је он одлучно против окупације. (Тако је! са љевице.) Ал ја нећу да вјерујем тим извјештајима о грозном вођењу тога рата, ал морам ипак рећи, да је послиједња осуда у Мостару прави шкандал. Најодличнији грађани мостарски осуђени су на тешку тамницу за то, што су се усудили ремонстровати против расписа рекрутације и то поглавито из узрока, што су хришћани под владом султана били ослобођени од војничке службе. Са администрацијом могла је Аустро-Угарска стећи право само организовати какву жандармерију, никако рекрутовати војску.

Начин, којим се поступа са становништвом у заједнутим покрајинама, заиста није кадар, да стече нашој монархији симпатије на балканском полуострву. За кратко вријеме, што је наша монархија заједнила те покрајине, она је стекла толико мрзости, колико су Турци за пет стотина година требали. (Живо одобравање са крајње љевице) и данас на читавом балканском полуострву нико није тако омражен, не изузимајући ни Турску, колико наша монархија, а што је најжалосније, та се мраст преноси и на Угарску, а поглавито на мађарски народ. (Тако је! са средње и крајње љевице.)

(Свршиће се).

Листак „Гласа Црногорца“.

ХИГИЈЕНА СРЦА И ЖИВАЦА

од

Дра. Павла Мантегаца.

(С талијанског.)

(Продужење.)

ГЛАВА ДРУГА.

Осјетљивост у њеним својим начинима и облицима први је извор наших осјећања.

Да би нам дакле срце увијек остало у повољним приликама, да би нам осјећања хармонично допринијела нашем здрављу и нашој срећи, потребно је прије свега да нам општа осјетљивост буде увијек у повољном стању, т. ј. да никада не удара у крајности ни претјеране осјетљивости, ни неосјетљивости:

Није здраво бити сувише осјетљив.

Није здраво бити са свијем мало осјетљив.

Није здраво имати рђавих и ниских страсти.

Наша осјетљивост, баш с тога што је сувише нестална, подлежи разновраним промјенама. Како је пак осјетљивост извор свакe наше радости и жалости, побједе и пораза, слиједи да је ми сувише мучимо, те је неизмјерно било претјерним дражењем, баш претјераним одмором.

Жене нарочито грјеше у томе, што своје живце кидишу на прекомјерну осјетљивост. Та она се још дуже time и негују ту ману свим могућим срествима. Још је горе пак да оне то његују и у својој дјеци која су већ у неколико сасвијем природно наслиједила нервну осјетљивост, своје мајке. Отуда је неизбјежна послиједица да се подиже нов нараштај који је крајње раздражљив, хистеричан и конвулзиван.

Ја сам видио неколико мајака, које су се јако љутиле и жестоко су корјле своју дјецу, с тога што су ова брзо заборављала неке своје моралне болове, или што нијесу непрестано плакала због смрти каквога сродника, него су се усудила добро јести и спавати. Не треба никако у дјеци гајити жалост и душевни бол, као најузвишенији израз осјетљивости. Плач је жалосна потреба душе, али је изјесно и душевна слабост. Одважност и важина душе то су најузвишеније страсти којима се с правом можемо поносити.

Вјечност заклетве, вјечност бола, вјечност очајања; то су узвишени изрази пјесништва, али не одговарају човјечјој слабој и смртној природи. Ко захтјева од људи таке вјечите страсти и осјећања, тај одузимље осјећању његовом најљепши украс, а то је искреност.

Колико је мало људи који нијесу у том обзиру никад били лицемјерни, који нијесу никада били фарисеји каквог осјећања! Дубљина осјећања не мјери се по броју суза, ни по јачини кукања.

Треба из раних година да пресјечемо своју дјецу, да ли се у њима опажају трагови претјеране осјетљивости па ако их опазимо... треба их још у клици угушивати прије но што постану застарјела навика, која се не може лако искоријенити.

Врло многа дјеца без икаква узрока лако се ражљуте, немирна су, несносна и себи и другом.

Родитељи обично такву дјецу или избјију, или их оставе да раде шта хоће. Врло је рђав први начин, а ни други није бољи. Има један грђи начин много бољи од поменута два, а то је попрскати дијете по образу хладном водом. Према годинама раздражљивог дјетета, према ступњу раздражљивости и према годишњем времену то прекапање може се састојати само из неколико капаља воде или из читаве чаше. Увиђавност родитеља треба да одмјери тај поступак према разним приликама.

Претјерана осјетљивост из проузроку је одма своје рђаве послиједице. Отуда бива да многи на то и не обраћају велику пажњу или се чак time поносе, као неком лијепом и интересантном особином. Кад би они знали да је прекомјерна осјетљивост скоро увијек знак слабости, извјесно се не би њоме поносили.

Многе љепотице, чим осјете какав јачи мирис, или виде штогод непријатно, одмах викну: Ја сам страшно нервозна! Оне мисле да су time нешто казале, у слијед чега ће сви повалити на колена пред њих. Баш су малоумне! Хвале се својом слабошћу. Не знају да та велика осјетљивост може постати крајња раздражљивост, а ова одводи до сомнамбулизма, конвулзија, дистерије и тетана.

У најлакшим и најобичнијим случајевима сувишна осјетљивост живаца доводи нас увијек до тога, да смо наложени већим опасностима. Ко је сувише осјетљив тај се свим природно много јаче осјећа него остали људи и зло и добро. Али живо је у животу много већи број зала и непријатности, него ли добра и уживања, отуда шљедује много већа вјероватност за те много осјетљиве људе да ће бити несретнији, [illegible] несретнији од оних људи у којих је осјетљивост живаца умјерена.

У опште човјек који је претјерано осјетљив те с тога и претјерано страстан, запали свијећу свога живота на два краја, те ту ова много брже изгори.

Прекомјерна осјетљивост осим тога што нас сваки дан излаже многим мукама и непривликама проузрокује још и многа друга зла, која ћу вам ја овдје укратко навести, али не сва, него само главна, да не би сувише уплашио оне, који би случајно боловали од те болести. Ево која су та зла и те рђаве послиједице:

Велика наклоност хистерији у жена. Врло велика наклоност хипохондрији у мушких. Претјерана наклоност на будљивост, због које смо досадни себи и другима.

Велика склоност да рђаво судимо о свакој ствари.

Велика склоност да учинимо разне не правде.

Врло велика [illegible] да срретно проведемо читав један дан и са свим мирно читаву једну ноћ.

Врло велика опасност та нам понекадгдје буде спазмодична, коју [illegible]

Нови жељелнички уговор српски.

Између г. Чедомиља Мијатовића, министра финанције и Народног Контоара за Есконат у Паризу углавили је и потписали ради грађења и експлоатације српских државних жељезница овај уговор:

Чл. 1. На основу последње тачке закључнога протокола к општој „конвенцији за постројење прве српске државне жељезнице“ од 22. Јануара 1881, и услијед споразума учињеног између министра финанције Србије и Синдика масе Генералне Уније под 14. (26.) Фебруаром 1882 у Паризу, влада краљевска формално преноси сва права и обвезе, које су утврђене „општом конвенцијом за постројење прве српске државне жељезнице,“ закључене између владе српске и Генералне Уније под 22. Јануаром 1881 године и које обухвата: 1-во Уговор о жељезничком зајму; 2-го Уговор о грађењу; 3-ће Основе за уговор о експлоатацији; као и закључни протокол од 3. (15.) Марта 1881 са анексима А и В.; — на Народни Контоар за есконт у Паризу, радећег како је горе речено у име напријед поменутог друштва.

Чл. 2. Народни контоар за есконт у Паризу, у свом напријед поменутом карактеру, прима за друштво овај пренос, и ставља се у име реченог друштва на місто Генералне Уније у сва права и обвезе њене према влади српској, која су права и обвезе означене у напријед поменутој општој жељезничкој конвенцији закључној између владе Српске и Генералне Уније 22. Јануара 1881 године.

Чл. 3. Друштво за грађење и експлоатацију српских државних жељезница образоваће се без одлагања с капиталом најмање од 15 милиона франака, од којега половина се има уплатити одмах при конституисању, а реста кад буде затребало.

Акције тога друштва до потпуне уплате номиналног капитала имају гласити на име.

Ближе одредбе о организацији овога друштва утврдиће се у договору с владом српском.

Чл. 4. Да би се олакшала погодба (arrangement) између министра финанције и синдика масе уније генералне, а у једно да би се ускорила наплата оне суме коју Унија Србији дугује, Народни Контоар за есконт у свом напријед поменутом карактеру пристаје у име друштва за грађење и експлоатацију српских државних жељезница на ово што иде:

а.) да од српске владе не тражи њоме одобрену накнаду од 1,200.000 франака за редукцију рамне од 15 на 12 милиметара у околини Рајнског тунела, а инак да ту рамцу изврши са 12 милиметара, но тако да се та накнада од 1,200.000 фр. стави у рачун одужења Генералне Уније према Србији;

б.) да од сума које влада српска има да плати друштву за конструкцију линије Београд-Ниш-Врања, влада српска задржи 12 милиона франака, а то задржавање да се врши сразмјерно израђеним километрима а по рачунима мјесечно на исплату поднесеним.

Осим тога друштво пристаје да заједнички с представником владе српске у Паризу настојава око наплате дуга, који Генерална Унија дугује Србији, а који по одбитку извјесних вредности, које Синдик Уније пристаје влади српској предати, и по одбитку других чињеница одужења, износи 24,789.256 франака.

Разумије се да влада српска задржава право да се за цијелу ту суму из масе Генералне Уније наплаћује и да друштво напријед поменуту своју контрибуцију у суми до 12 милиона франака даје само у оној мјери у колико се српска влада из сума, које ће маса Генералне Уније ликвидацијом својом платити, не би за њеђело своје потраживање од 24,789.256 фран. наплатила.

Пошто се влада српска, које оним што је од друштва пропорционалним одбијањем при исплати одобрених радова примила (види напријед под б.) које оним што од масе Генералне Уније добије, потпуно за суму од 24,789.256 измири, све што маса Генералне Уније буде више давала биће друштву на отплату суме коју је влади дало на име контрибуције за измирење њеног потраживања од Уније.

Чл. 5. Да би се избјегло свако неспоразумљење овдје се констатује: да се од 200.000 српских хипотекарних жељезничких облигација, креираних у смислу чл. 3-ћег опште конвенције, 20.000 облигација акулирало замјеном за 110.000 дутријских облигација по уговору између Генералне Уније и владе српске од 20. Марта 1881 г. о зајму дутријском, и у слијед чега се први уговорени апуитет од 6,000.000 фр. (чл. 4 опште конвенције) свео на 5,400.000 фр. (чл. IV уговора од 20. Марта 1881); — даље да је од 180.000 жељезничких облигација оставших на расположењу владе српске 80.000 комада предано Генералној Унији од којих се сада на диспозицији Синдика масе уније налази 13.787 комада, тако да са овима свима свега има на расположењу владе српске 113.787 облигација жељезничких.

Од ових 113.787 облигација влада српска уступа друштву, и друштво се обвезује примити у року најдаље од три мјесеца по потпису овог уговора, 50.000 комада по утврђеној цијени од 357 фран. Влада ће друштву дати и већи па и сав број на расположењу стојећих јој облигација ако друштво то захтје у истоме року од три мјесеца. Но по истеку тога рока друштво ће моћи узети један дио или и сав рест облигација само по цијени већој од уговорене која цијена, према томе у колико се пута или у колико серија облигације дижу, износи:

За прву серију по три стотине шесет два франка (362).

За другу серију по три стотине шесет пет франака (365).

За трећу серију по три стотине шесет осам франака (368).

За четврту серију по три стотине седамдесет два франака (372).

Чл. 6. Хипотекарне жељезничке облигације предаваће српска влада друштву по цијени како је речено у чл. 5, примајући одмах при предаји у наплату готов новац или вриједност у ренти Француској или Аустријској.

Тај новац, односно примљена рента, положиће се у име владе српске било у банку француску, било у банку аустро-угарску, било у касу депозита и консигнација у Паризу.

Чл. 7. Све вриједности које влада српска наплати од масе Генералне Уније, осим три милиона динара, које она дугује по рачуну дутријског зајма, као и све суме које она задржи одбијањем од исплате у смислу члана 4-ог, имају се положити у нарочиту касу, установљену у смислу чл. 16 опште конвенције, и употребити искључно на циљ грађења жељезнице.

Чл. 8. Од жељезничког ануитета слаће се у Париз само она сума колико износи интерес и амортизација на фактички издане облигације жељезничке, а рест ануитета има остати у нарочитој каси резервнога жељезничког фонда у Београду.

Чл. 9. Друштво се обвезује да ступи на місто Генералне Уније за све уговоре о радњи и о набавкама за које синдик изјави да су биле у току извршивања, да истичу из поменуте конвенције, и да су учињене у циљу извршења те конвенције, а све то по нарочитом прегледу, које ће синдик масе Генералне Уније дати.

С друге стране друштво ступа у претежање свију оних радова, набавака, материјала, планова, инструмената, намјештаја кутњег, архиве и актива које су припадлежале Генералној Унији а поводом предузећа српске жељезнице, и које влада српска још није исплатила.

Чл. 10. Чим се друштво за грађење и експлоатацију српских државних жељезница конституише, ово ће одмах тим самим примити на себе сва права и бити одговорно за све обвезе које истичу како из конвенције од 22. Јануара 1881, тако и из овог уговора.

Чл. 11. Народни контоар за есконт у свом напријед поменутом карактеру за јемство да ће друштво које се образује вјерно извршити обвезе према влади српској, положиће одмах по потпису овог уговора а за рачун поменутог друштва у банку француску кауцију од два милиона пет стотина хиљада франака у вредностима или облигацијама које влада српска прими.

Чим се друштво конституише оно ће ту кауцију допунити до на суму од четири милиона франака, како је предвиђено чланом 47 опште конвенције.

Чл. 12. Овај уговор добива обавезну силу за владу српску тек пошто се добије одобрење трговачког суда Сенског у Паризу по погодби учињеној 14. (26) Фебруара ов. год. између министра финанције и синдика масе Генералне Уније — по којој погодби синдик уступа пренос опште жељезничке конвенције и пристаје да се издаду влади српској извјесне вриједности, а на име: кауција положена код банке француске у 4,000.000 фр. — 13.787 српских жељезничких облигација, 24.000 српских лозова и 27.000 облигација српског народног зајма од 1876 год. — које су депоноване код ц. к. привилеговане банке аустријских земаља.

Политички преглед.

О мисирском питању, које још једнако највише занима политички свијет, говоримо на уводном мјесту данашњега листа. Овдје ћемо само још понешто додати. Најновија депеша наша из Париза казује нам да је у тамошњем парламенту била жестока дебата о мисирском питању. По свој прилици говорило се ту против сваке активне политике француске у Мисиру, јер од како је у Француској република форма утврђена, види се да Французи слабо маре да се мијешају у туђе послове. То се видјело код нас при уцињеском питању; то се исто види данас и при мисирском питању. Томе се има приписати и одговор Фреинетов, који рече да Француска једнодушно одбија политику авантуријереку, а таква политика и не допада се данашњијема Французима, и с тога су кајавало повјерење Фреинету.

Што се тиче дачашњега стадија мисирскога питања, то нам је познато из депеша. Но занимиво је знати, шта је и прије тога било. При ваздањању француско-инглешке флоте заступници Француске и Инглешке у Цариграду предали су порти вербалну ноту, у којој на завршетку ово веле: По изјавама у француском и инглеском парламенту нико се не може варати о правом карактеру и циљеви ове демонстрације. Француска и Инглешка не иду у Мисир ради неке економске користи, нити само да очувају интересе страних сила, бе разлике вјероисповјести, и да подиже ниво живота у земљу фероона које је Француска признала. Никада нијесу Француска и Инглешка имале намјеру, да воју искористе у Мисир или да га којекоме повједу. Чим се опет ред успоставе и за увијек осигура, флоте ће се повући натраг у Мисир ће се оставити себи самом. Ако се против очекивања Инглешке и Француске не узмогне постићи жељено рјешење, онда ће се Француска и Инглешка споразумјети са силама и са порти о инијем мјерама, које Инглеска и Француска буду сматрале за најбоље.“

Кад је флота инглешко-француска стигла под Мисир, тада је Араби паша са својима друговима предао кедњу ноту, у којој ово каже: Ваше Високанство потражало је од порте упутства, кад је ескадра стигла под Александрију. Министарство је чекало одговор портин, по коме изјави прије тога, да пристаје на захтјеве инглеско-француске. С тијем пристајањем никако се не слажу министри, који буде, да се дозвољавањем стране интервенције вријеђају права султанова, и с тога ми подносимо оставке.

Кедив је уважио те оставке и позвао Омара Лифта-пашу да састави нови кабинет. Да до тога није дошло, јер је скупштина главара с војском заједно тражила да се опет успоставе Араби-паша, и да је овај збиља опет успостављен, то је нашијема читаоцима позвано из телеграма.

Но прије него што је Араби-паша министарство предао оставку, саставило је и предало одговор на ноту инглеско-француску, у којем доказује, да то што се у ноти тражи спада у круг унутрашњијех питања мисирскијех, која министарство не може расправљати, и да не повриједи постојеће сермане и уговоре. Ако пак владе инглеска и француска држе, да се та питања тичу опште политике, а опе нека их предложе султану.

* * *

У угарском сабору још једнако се води жива и жестока препирка око кредита за умирење Босне и Херцеговине. Већина чланова опозиције говорила је о том предмету, осуђујући оштрим ријечима политику и управу владину у Босни и Херцеговини и захтијевајући да Аустро-Угарска што прије напусти из тијех крајева. Колика је овом приликом била жестина у говорника странаревијех, види се изнад по томе, што су се у сједници од 10 ов. м. два говорника од независне странке говорећи о Босни и Херцеговини дотле изборавила да су и самога цара увриједили рјечима, које листови аустријски не могу ни да саопште из обзира пристојности и поштовања сеји чанства. У свјема сједницама нападе се изнаше на министра Тису, а у тој од 10. ов. м. један се посланик изразио, да би му мило било, да хоће наићи какви кутњи или бомор, па да да врага однесе министра Тису и да га већ једном скине Мађарима са грбаче!

* * *

У Аустрији почиње неки болан Њемци, под предвођењем д-ра Фишхофа, да састављају нову политичну странку, која ће се звати „њемачко народна слободоумна странка.“ Даје главне основе служиће за темељ тој странци, и то: правичност према народностима и њиховијем правима, и онда правичан и доиста слободоумни изборни закон са што више проширеним, ако је могуће општим правом избора. Према том програму то нове партије имало би се

Склоност да паднемо у навијеске пороке, од којих малакше тијело, карактер и памет. Непрестано зидање кула по ваздуху, непрестане варљиве наде, к за њима разочараност и обмањивање самога себе. Врло често поремећено варење, кврсток и скоро све функције живота.

Али да станемо са овим жалосним набрајањем. Кад су тако велике рђаве последице претјеране осјетљивости живаца, има ли каква начина да се они мало укроте? Истина је, на жалост, да та рђава својства у живцима добијамо обично у нашљеђе од оца и мајке. Али хигијена и васпитање могу и у томе много помоћи; а извјесно је да у тијелу које добро вари, добро дише и добро мисли налазе се у повољном стању и те танке жице, које су затегнуте по цијелом нашем организму; па и кад су дирнуте, не пиште, не шкрипе, него се одазивају хармоничним звуцима.

Има ли икога у нашем вијеку да није баш нимало нервозан? А како би и могло бити друкчије са данашњим начином живота, са огромном количином кафе коју гутамо да се разблажимо, са многим дуваном што пушимо да се расположимо, са многим вином и другим алкохолним пићем, у које хоћемо да утопимо разне бриге. Данас се живи у непрекидној грозници епикурезама и славољубља и у сваковрсном дражењу наших живаца. Средства, којим се може та модерна биједа ублажити, ова су:

Употреба хладне воде домаћом хидротерапијом, или у хидротерапијским заводима; —

Вјежбање мишића за јаче људе, јахање и вожење на колима за слабије;

Сваки дан стишавати живце својом вољом и размишљањем, хармоничном гимнастиком свију наших органа и свију наших способности;

Не читати толико ђаволских романа, ни гледати толико раздражљивих драма и балета у позоришћима;

Без икаква стида и уздржања, шалити се, смијати се, играти се и скакати с дјецом и као дјеца;

Излазити што чешће у поље, а и у вароши тражити што више зеленила и чиста ваздуха;

Врло умјерено употребљавати вино, кафу, чај, дуван и сва друга јела, пића и зачине, који живце дражe;

Не узимати никада без љекарскога савјета никаква средства, која живце стишавају, као што су: опијум, лаудан, бромур соде и т. д.

ГЛАВА ТРЕЋА.

Имати сувише тупе живце, то је противна склоност и противно зло ономе, о ком смо до сада говорили.

Неосјетљивост живаца мана је, која мање шкоди срећи појединих људи, али је инак мана. Тако мртвило живаца чини да слабо или доцкан опазимо опасности, које нам грозе, и спречава нам уживање највећих и најмлађих наслада у свијету. Имати живце сувише тупе значи да је пресушен извор љубави и племенитих страсти, да је срце хладно, да смо неприступни лијепим и племенитим утисцима.

Ако би се нашао који међу мојим читаоцима са неосјетљивим и тупим живцима, може их мало продрмати промаћрањем свега онога што је лијено у природи и у вјештинама, читањем нежних и раздражљивих књига, живљењем у планинским предјелима и умјереном употребом кафе и чаја.

Не треба се никако одвојити од цијелога свијета и повући се у тијесну љуску своје себичности, него треба ући у вртлог друштвеног живота и друштвене борбе.

Да нам живци отупе, као и да нам постану сувише осјетљиви, допринеси више од свега другога околина и прилике у којима живимо.

Ево н. пр. ја сједећи за мојим столом, добијам сваки дан разне новине, у којима се јасно виде те двије противне струје. На једној страни читам како је установљено неко друштво, које заштићава животиње од злостављања.

Престајем, врло добро! Али између чланова тога друштва биће извјесно и много жена јако осјетљивих, које отровним језиком оговарају своју родбину, своје пријатеље и познанике, па за тим плачу за коњем кога неки кочијаш бездушно шиба.

Врло је племените заштићавати и животиње од злостављања, али не бих рекао да су оне још на реду, док се људи сатиру радећи бездушним фабрикантима, док дјеца умиру од глади, док се жене распадају у породима. Више знања, боље васпитање и правичније друштвено стање учинило би да и животиње боље пролазе поред несретних, свијесних, сатих и задовољних људи.

На другој страни новина читам опет читав низ грозних злочинстава, разноврсних прича, неморалних догађаја, грозних несрећа.

Зар не знају новинари колико зла носе живцима, срцу и моралности цијелога народа изношења на јавност све те грозне и срамотне догађаје?

Славни Кетле вели да треба јако жаљевати што новине и разне свијесе народ са највећом жудњом чита, и не ругобе које се дешавају у некој [illegible]. Они тиме постају нехотице м[illegible] деморализацији.

Али новинарство није [illegible] столат на ругоба нашега доба [illegible] је просто вјерно огледало нашег [illegible] живота, наших осјећања и [illegible]. На једној страни проповиједа се [illegible] и поштење, а на другој страни [illegible] шарлатани обмањује свијет свијем [illegible].

На једној страни [illegible] се вјерује, а на другој одговара се [illegible] политички противник: на једној [illegible] се критика о вјерским [illegible], а на другој [illegible] прикрљује дажним [illegible] створеност публике; на једној страни [illegible] се неко [illegible] на другој неко [illegible] убијство или [illegible]. Какав друштвени живот такве и [illegible]

(П[illegible] [illegible])

настојати да се донесе закон за народности, којим би се задовољило свему што траже поједине народности за себе у погледу употребе свога језика.

* * *

У Србији имала се јуче отворити народна скупштина. Је ли то збиља учињено, не знамо. Избори накнадни обављени су још 15. ов. м. и њихов је резултат по бечкијем листовима овај: од 50 избора добила је влада 5 мјеста, опозиција (свугдје радикали) 35, а за 10 посланика не зна се којој странци припадају.

* * *

Сједнице **архијерејскога сивода** у Сриј̂емском Карловцима отворене су овом бесједом краљевскога повјереника Едварда Чеха:

„Поштовани сиводе! Његово царско и апостолско краљевско Величанство, најмилостивији Господар и Краљ, благоволио је највишом одлуком 2. Новембра пр. г. најмилостивије допустити, да се епископски синод састане, по што буде закључен народни црквени сабор, сазван на дан 15 Новембра пр. г. у Карловце, ради избора архиепископа-митрополита. Одмах послије избора патријарха није се могао синод држати једно, што је доба већ било дубоко ушло у зиму, друго због слобраћајних тешкоћа. Сад пак дошао сам апостолским допуштењем Њ. цар. и апост. кр. Величанства у одличан положај, да могу без икаке сметње отворити епископски синод, који је нег. високородије архијепископ-митрополит и српски патријарх сазвао на 3. Маја ов. г. Употребљујући ту прилику прије свега, да поштовани епископат топло поздравим, уједно ми је част да кратко обиљежим радњу синодску. Прва задаћа сиводу биће, да попуни избором архиепископа-митрополита упражњену бачку и смрћу Ђорђа Вујновића обудовљену тамишварску епископску столицу По свршеном избору може синод на основу добивене највише одлуке узети у претрес и друге ствари, што спадају у његов дјелокруг, и чинити предлоге зарад поправка у организму цркве. Не сумњам, да се јепископат, што се тиче попуњења упражњених епископских столица, не ће у таким личностима сложити, које подједнако носе на срцу интересе цркве и државе и које ће по томе бити достојне високе највише милости Нег. Величанства, тако и од цркве добивене одлике. Послије тих ријечи част ми је, нег. високородије архиепископа-митрополита и српског патријарха, као повјереника синодског, позвати да ми поднесе запаснак, који ће се о избору саставити, како бих га преко високе кр. уг. владе могао поднијети Нег. цар. и апост. кр. Величанству на највишу одлуку. Живјело Њ. цар. и апост. кр. Величанство!“

Иза ове бесједе владике су у тајнијем сједницама, које су читаву недјељу дана трајале, радиле свој посао, т. ј. бирале двојицу владика, и изабрали су за владику темишварског г. Бранковића протојереја сомборског, а за владику бачког г. Василијана Петровића, архимандрита бочинског.

С протоколом о овијем изборима пошао је краљевски повјереник у Беч к цару, који има изборе да потврди.

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 22. Маја.

— Данас у 11 ура прије по дне дан је у овд. св. обители годишњи парастос за блаженопочившу царицу руску Марију Александровну, на којем је су више свештеника чиноједјествовао високопреч. архимандрит г. Митрофан Бан, а присуствовали су: Његово Високочанство Кнез, овд. заступство руско, чиновништво црногорско и народ.

Телеграми „Гласа Црногорца“.

БЕЧ, 17. Маја. — Депеше о кризи мисарској, које су овамо стигле из Каира, овако гласе: 15 ов. м. официри мисирски одбили су позив да се покере кедиву. Скуп главара, у којем су уземе једногласно протестоваше против разлога Тефиковијех, одлучио замолити кедива да се успостави Араби-паша. По што су и многобројне депутације то исто тражиле од кедива, овај пристане, и 15. ов. м. би успостављене Кедив-паше, који се подјемчи конзулима Њемачке, Аустрије, Италије и Русије, да ће подржати ред. Порта издала наредбу, да фрегата „Османијa“ буде наредна за полазак у Мисир. Три друге фрегате моћи ће за „Османијом“ поћи у 48 ура. Порта је одлучила, да изашље у Мисир свога изванредног повјереника. Главари Мисирски послали су султану телеграм, у којем га моле, да збаци Тефика у корист Салима. — Рајтер јавља, да су Француска и Инглеска потврдјетиле порти, да ће интервенисати у Мисиру, ако порта не буде настојавала непрекидно, да се војска мисирска са свијем покори. — „Агенција Стефанијева“ из Рима јавља, да је кедив питао за савјет Малета и Сјенјевића: може ли тражити од султана да изашље ванредног повјереника? Малет одговорио: да може. Сјенјевић: да не може. Кедив је на то телеграфао султану званично захтијевајући да изашље повјереника ванредног. — „Хавасова агенција“ јавља, да су официри мисирски изјавили, да ће се покорити власти ванредноога повјереника султанова, ако им се нареди да нијесу подчињени никоме другом без Араби-паше.

ЦАРИГРАД, 20. Маја. — Заступници великијех сила учинили су заједнички корак код порте потпомажући захтјев Француске и Инглешке, које су тражиле, да султан осуди министре мисирске, да утврди власт кедивљеву и да позове у Цариград начелнике војничке из Мисира.

ЛОНДОН, 20. Маја. — „Тајме“ јавља, да је Француска предложила Инглешкој, да се има сазвати у Цариград конференција заступника великијех сила ради ријешења мисирског питања. Инглешка је прихватила овај приједлог француски, и препоручиће га на усвојење осталијема силама и порти.

ПАРИЗ, 20. Маја. — У комори жива расправа о мисирском питању. Фреспине рекао, споразум јевропски једино је јемство за мирно рјешење тога питања; влада одлучно одбија политику авантурену. Прости дневни ред одбачен са 323 против 176 гласова; дневни ред, у којем се изјављује повјерење влади, усвојен са 298 против 70 гласова.

РИМ, 22. Маја. — Гарибалди умро на Капрери у шест ура и по.

ЦАРИГРАД, 22. Маја. — Дервиш-паша има поћи у Мисир као султанов повјереник.

Разне биљешке.

(Послије 100 година). У једном инглешком листу, који је поглавито електрицитету посвећен, налазимо доста занимљиве опис стања, какво ће бити године 1982 године. Нека нам је дозвољено, нешто одавде саопштити. „Гас, петролеум, уље и друге материје за свијетљење, које су опасне и смрде, тих ће за сто година одавно са свијета нестати, то се већ само по себи разумије. Не треба ни спомињати, да ће локомотива фигурирати још само у музејима те ће је онај нараштај посматрати као девето чудо старинско. Електрицитет ће наравно пећи бифтеке и кувати јело, а као извор свјетлости свугдје поћу настављати дјејство сунца, тако, да ће ниже два пут толико родити као до сад, те већ једном престати тужбе земљодјелаца. Год. 1982 биће ваздух и вода са свијем друкчија него сад. Никоме не ће ни на памет падати, да у себе узима ова тијела што имају у себи многих опасних гљива и нечурака, и тиме навлачити на себе колеру, врућицу и т. д. Вода ће се дистилирати а ваздух грејати, у слијед чега ће, мимогред буди речено, и кијавица са свијета нестати. Наши унуци ће изнаћи средства како ће температуру по цијелој земљи изједначити те да нестане одношај по коме је на екватору одвећ топло, а на сјеверном полу одвећ хладно. Свугдје преко цијеле године владаће 20 гради топлоте. Поларни предјели ће бити згодни за живот, и у изгледу је, да Њемачка на то мисли, да Инглешкој у томе испредњачи, и да оснује по сјеверном полу малу насеобину. По ваздуху ће се наравно моћи пливати, а ко се страши да путује на електричној прузи, тај ће путовати у балону.“

Књижевни огласи.

Најбољи дар српској дјеци

У штампарији Србина-Милоша Грабовачког у Земуну изишла је нова књижица:

ПОШТУЈ ОЦА ТВОГА И МАТЕР ТВОЈУ,

да сретан будеш и да дуго поживиш на земљи.

Приповијетка за дјецу. (По њемачком).

Цијена је књижици: 6 новчића или 15 пара динарских, а добија се у свима српским књижарама. Ко жели за поклоне доброј дјеци, нека се обрати у Земун потписаном. 11/10 ком. 50 новч. или динар, а на више 33⅓ % рабата.

У Земуну, на Ђурђев-дан 1882.

(2—3) *Србин-Милош Грабовачки.*

ОГЛАС.

Закупио сам из прве црногорске млекарске фабрике која је прије двије године у Никшићу отворена, сав сир, који се у III. врсте дијели по квалитету, од којег I. и II. врста надмашује својом изврсношћу познати у трговини сир Ementaler, а с III. врстом може се замијенити Parmesan.

Такође примио сам компенонску радњу за младо масло (butirro fresco) из исте фабрике, које је због своје изврсноће одликовано двјема медаљама (белгијском и швајцарском), и које је много боље и трајније и од познатог маслa Миланског.

Ко би желио набавити од ових првих наших производа индустријалних, нек се обрати на потписаног, који ће по умјереној цијени за то установљеној одма сваку наруџбину извршити.

Цетиње, 8. Маја 1882.

Вуко Вулетић.

(2—3)

ПОЗИВ.

Прошле године јавио сам у „Гласу Црногорца“ број 22 да сваки коме сам дужан пријави се у трговину г. Јована Пинера на Цетиње, и да ће свак бити плаћен, а знакао сам и знам да нијесам никоме ништа дужан. —

Па сам молио тако исто ако ко ми је што ко дужан да се у истој трговини пријави и исплати свој дуг, али на жалост од тог доба нико се не пријави ни плати.

Данас изнова молим сваког ко ми што дугује да ми у трговину г. Пиперову најдаље до 8. Септембра (мале-Госпође) донесе како главно, тако и добит, иначе ћу се обратити Великоме Суду, ма бко ко био, да се моје исплати.

Цетиње, 5. Маја 1882.

Глиго Вулов Пероски
из Скадра.

(2—3)

ОГЛАС.

До 20. Маја и од 20. Августа за 25% спуштена цијена становима.

Минерална бања

Крапинске Топлице

у Хрватској (поштанска и телеграфска станција).

Ова бања удаљена је од станције Запрешића на Штајнбручко-Сисачкој жељезној прузи 3 уре а од Пелчаха на јужној жељезници 4 и по уре. Особито је лекочита ова бања, у којој имају акротерме до 50 и 35 степ. Реом., у улозима, рекми и болестима које отуд долазе, у ишијасу, неврагијама, кожнијем болестима и ранама, у кроничној болести Брајтовој, у патолошкијем процесима женских полних органа и т. д. Бања је отворена од 1. Априла до краја Октобра, у ној имају велики басени, сепаратна купатила у кориту од мрамора и с душем, станови, ресторације, велики салони за јестиво, кафане и биљарде, салони за музику, апотека, паркови и т. д. свака данашња угодност у пуној мјери. Од 1. Маја воде омнибуси од бање до Пелчаха и натраг, по што прихвате госте са бечког влака који стигне у 10 и по уре прије по дне. Подвозна цијена ф. 3. — од особе. И за остале влакове стоје удесни подвози на расположењу, а од 1. Јуна возиће из Запрешића кола у Крапину из сваког жељезничког влака. О овој бањи ваља се распитати у управе исте и у бањског лекара, санитетског савјетника дра Едгара витеза од Ајгнера. — Кажиште о овој бањи добијају се у свјема књижарама, а проспекти у управе.

Крапинске Топлице у Априлу 1882.

(3—3)

ПОШТАРСКИ

ЉЕТНИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Котор у недјељу: предавање до 10 и по ура у јутро; у уторник: предавање до 10 и по ура у јутро; у четвртак: предавање до до 10 и по ура у јутро; у суботу: предавање до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора, у уторник: раздавање у 2 уре по по дне; у сриједу: раздавање у 2 уре по по дне; у четвртак: раздавање у 2 уре по по дне; у петак: раздавање у 6 ура по по дне, ако пароброд стигне на вријеме у Котор.

ДЕЛИЖАНЦАа полази са Цетиња за Котор у уторник, предавање у понедјељник до 4 уре по подне.

Долази из Котора у сриједу, раздавање у 3 уре по по дне.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Рјеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улцињ у понедјељник, сриједу и суботу, предавање до 11 ура у уторник.

Долази с Рјеке, из Бара, с Даниловграда, из Никшића, из Подгорице и из Улциња у уторник, четвртак и недјељу, раздавање у 10 ура у јутро, ако пошта стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази за Рјеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улцињ у сриједу, предавање у уторник до 4 уре по по дне.

Долази у уторник, раздавање у 10 ура пред по дне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 9 ура до 12 у јутро и од 2 до 4 по по дне.

Цетиње, 1. Марта 1882.

Управитељство
Кн. црногорске поште.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БОРЗЕ.

Од 22. Маја 1882.

Државни дуг у сребру .	7656.
„ „ „ банкама .	7750.
Златна рента	9460.
Лозови од 1860 . . .	33050.
Банчине акције	131.
Кредит	34650.
Лондон	120.0.
Ц. кр. цекин	564.
Наполеон	952
Државна марка . . .	5870.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЋЕ, 16. Маја. — Разна роба на вашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

		од ф.	од н.	до ф.	до н.
Восак примјерски и угар. за 100 кил.		—	—	—	—
Кафа портоpико	„	86	—	95	—
С Доминго	„	56	—	65	—
Рио према врсти.	„	40	—	64	—
Цукар аустријски	„	37	—	38	—
тучени	„	34	—	35	75
Цвијеће траве бухаче	„	60	—	70	—
Тамјан	„	32	—	45	—
Наранче скрињица	„	7	—	8	—
Карубе пуљешке. за 100 кил.		7	50	7	75
левантинске	„	—	—	—	—
далматинске	„	—	—	—	—
Смокве Каламата	„	15	—	16	—
пуљешке	„	—	—	—	—
Лимуни скрињица	„	4	50	8	—
Бадеми или мандуле пуљ.	„	—	—	—	—
далматинске	„	82	—	88	—
Љешници	„	25	—	34	—
Шљиве	„	26	50	27	50
Пшеница руска	„	11	30	11	60
угарска	„	12	—	12	50
галачка	„	10	75	—	—
Кукуруз (руменити) руски	„	7	50	7	75
угарски	„	10	—	10	25
Раж	„	9	—	10	—
Јечам	„	—	—	—	—
Зоб угарска	„	8	50	9	50
арбанска	„	—	—	—	—
Пасуљ (фажол) према врсти робе	„	11	—	12	50
Боб	„	—	—	—	—
Леће	„	—	—	—	—
Ориз талијански	„	13	75	21	—
инглешки (китајски)	„	11	50	14	25
Вуна босанска	„	108	—	115	—
морејска	„	118	—	125	—
арбанска	„	122	—	—	—
истарска	„	—	—	—	—
Штице копушка јеловине		47	—	90	—
штајерске	„	59	—	69	—
Греде	„	10	80	11	40
буквице	„	7	—	12	—
Уље итал. ниже врсте	„	—	—	—	—
„ најбоље	„	50	—	62	—
„ средње врсте	„	—	—	—	—
далматинско	„	41	—	42	—
истарско	„	41	—	—	—
Камено уље у барилу	„	9	50	9	75
у кашетама	„	12	25	12	50
Коже стројене	„	165	—	185	—
сухе воловије	„	47	—	53	—
далм. ист. и бос.	„	86	—	108	—
јагњеће	за 100 ком.	75	—	100	—
далматинске	„	60	—	90	—
козје	за 1 кил.	—	56	—	70
вунене слане	„	—	50	—	60
сухе	„	—	65	—	70
зечје за 100 комада, у сребру		28	—	40	—
Бакалар	за 100 кил.	35	—	38	—
Сарделе 1 барно		13	—	25	—
Витриол модри	за 100 кил.	26	—	27	—
зелени	„	—	—	—	—
Масло	„	70	—	100	—
Лој далматински	„	41	50	43	—
Сало	„	70	50	—	—
Маст (сало растопљено)	„	—	—	—	—
Сланина	„	76	—	—	—
Ракија столитар (100 литара)		—	—	—	—
Галвићи истарски за 100 кил.		25	—	26	—
Рујно	„	9	—	—	—
„ истарски	„	—	—	—	—
„ далматински		—	—	8	—
Лишће од ловорике	„	11	—	14	25
Виске стрмотке (Briglia)					—
сплок	„	25	—	50	—
Мед	„	24	—	31	—
Лумбер (јабучице од ловорике)	„	11	—	11	50
Пакла барно од 100 килоа.		—	—	—	—
Цуње (штраце) за 100 кил.		2	—	18	—
Катран далматински	„	14	—	16	—
Сумпор у праху	„	7	50	8	50

Уредник и издавалац Божо Поповић

Државна штампарија.